

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום שלישי י"ד שבט תשע"ח | דף היומי בבלי: עבודה זרה טו.
דף היומי בהלכה: מסעיף ט"ז עד תחילת סימן רצ"ט. | לוח יומי מקוצר: עמוד 148 סימן רח"צ/רצ"ט.
מוסר: כבוד שמים פתיחה "ואין שום עצה" עד פתיחה "בדרך כלל הרבה".
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק ג משנה א עד משנה ו.

הדף היומי בהלכה

האם ניתן לברך 'מאורי האש' על נר המונח העששית?

כך אין מברכים 'מאורי האש' אלא על אש גלויה. ולכן, אין לברך על נר המונח בעששית, אף אם היא שקופה לגמרי והאש נראית בעדה בבירור. ורבים חולקים על כך, אך לכתחילה אין להקל.

[שו"ע רחצ, טו, משנ"ב לז, וביה"ל ד"ה אן]

כפי שלמדנו, חכמינו ז"ל הנהיגו לברך בסדר ההבדלה "בורא מאורי האש" על הנר, משום שהאש נבראה במוצאי שבת, שנתן הקב"ה דעה באדם הראשון לחכך שתי אבנים זו בזו ויצאה מהן אש. לדעת השולחן ערוך והרמ"א ופוסקים נוספים, כשם שאש זו היתה גלויה,

הדף היומי בהלכה

מדוע אין צורך להסיר את המשקפיים לפני ברכת 'מאורי האש'?

בטלים לגוף האדם, ולכן אינם נחשבים לחסרון ב'גילוי' האש; מה שאין כן בכלי זכוכית שהנר מונח בו, אשר משמש ככסוי לנר.

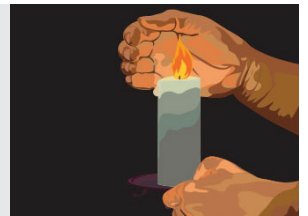
[ביאורים ומוספים דרשו רחצ, 30]

כאמור, אין מברכים ברכת 'מאורי האש' על אש שאינה גלויה, ואף אם הנר מונח בכלי זכוכית שקוף ונראה בעדו בבירור.

ויש שהעירו כי על פי הלכה זו, היה מן הראוי שאדם המרכיב משקפיים, יסירם לפני ברכת מאורי האש. אך לא נהגו כן. וטעם הדבר, משום שהמשקפיים

הדף היומי בהלכה

הרואה את אור הנר ולא את הנר עצמו - האם מברך?

מטבע למטבע, אך אינו רואה את הנר עצמו, וכגון שהנר מונח בחדר ומאיר אל מחוצה לו - לא יברך עליו.

[שו"ע רחצ, טו, ומשנ"ב לח ורלט]

כפי שלמדנו, אין מברכים ברכת 'מאורי האש' אלא כשהמברך (או השומע) רואה את הנר, ועומד בסמוך לו במידה כזו שיכול להבחין באמצעותו בין מטבע למטבע. אבל הרואה את הנר ועומד במרחק ממנו, לא יברך עליו.

וכן לא יברך גיסא, העומד בסמוך לאור הנר, ויכול להבחין באמצעותו בין

"כשהייתי ילד, ברוסיה, לא היו פירות טריים... הסבתא שלי הייתה מחלקת לילדים תאנים מיובשות מטורקיה או מרוסיה הדרומית ואמרת: אלו 'פירות חמשה עשר'..."

מתוך שיחת מרן הגר"י איידלשטיין זצ"ל על מהותו של יום ט"ו בשבט

הלל, עושים תזכורת עם חמשה עשר מיני פירות. "מכיון שבט"ו בשבט יש ענין לאילנות, ממילא היום הזה מסוגל יותר לתפילות הקשורות עם אילנות. בספר 'בני יששכר' [שהיה אדם גדול מאוד שידע הרבה דברים, ומחכמתו הגדולה השיג השגות וקיבל דברים במסורת] מובא שט"ו בשבט הוא יום מסוגל להתפלל על האתרוג. האתרוג הנו פרי מאכל מעץ הדר, והיות וט"ו בשבט זה יום שיש בו חשיבות לאילנות, מתפללים שנזכה לא להכשל באתרוג לא מהודר.

"...כשהייתי ילד, ראיתי חוברות שיש בהן תיאור שבחמשה עשר בשבט יש רוח גדולה, והרוח מעיפה את ענפי העצים, והענפים של העצים מתכופפים ומזדקפים שוב... וכתוב שם שראש השנה זה יום דין, ולכן האילנות חרדים לקראת יום-הדין שלהם, הם רועדים, ומתכופפים בתפילה ומזדקפים... אינני יודע אם יש מקור לסברא הזאת, כי ר"ה של אחד באלול למשל, הוא לא יום משפט לבהמות, אלא בא' באלול מתחילה השנה החדשה לגבי מצות מעשרות. לא שמענו אף פעם שבא' באלול יש משפט מיוחד על העגל אם יהיה בריא או לא בריא. אלו מועדים של השתנות התאריך לגבי מצוות מסוימות. לגבי מצות מעשר בהמה - אחד באלול, וכאן מצות מעשר אילנות - ט"ו בשבט...". (מתוך שיחת הגר"י איידלשטיין זצ"ל - ט"ו בשבט תשס"ו, קובץ גליונות 'בשלח תשע"ו')

"מהי בעצם המציאות של ט"ו בשבט? היום הזה קובע 'הלכה' לגבי פירות האילן, והלכה היא דבר חשוב מאוד בחיים של עם ישראל. וזה חשוב מאד גם בעניני הסוד של העולם בכלל. כל יום שנקבע להלכה הוא יום שיש בו משהו של השפעה בעולם. לכן יש מנהג לאכול פירות האילן בט"ו בשבט, כדי לציין את היום הזה שיש לו חשיבות להלכה.

"המנהג הזה, יש שמקיימים אותו ברוב עם. ישנם אדמו"רים שעושים טיש בט"ו בשבט - שולחן פירות. יש משפחות שעושות מסיבה משפחתית. כשהייתי ילד היינו ברוסיה, שם אין פירות טריים. הם לא גדלים, הכל מכוסה בשלג, ופירות הקיץ - אינם נשמרים ללא מקררים וללא בתי קירור. אז אילו פירות היו אוכלים? פירות יבשים. ולכן הסבתא שלי הייתה מכינה ומחלקת לילדים חרובים וגרוגרות - תאנים מיובשות. צימוקים היו יקרים מדי עקב המצב הכלכלי הקשה, אבל תאנים וחרובים השיגו - הביאו מטורקיה או מרוסיה הדרומית. הסבתא הייתה מחלקת ואמרת: אלו 'פירות חמשה עשר'. אז ידעו ש'חמשה עשר' זה יום שהילדים שמחים ואוכלים פירות טעימים, פירות, גרוגרות וחרובים. בארץ ישראל יש פירות טריים, אז מכבדים את היום באכילת פירות.

"יש שעורכים חמשה עשר מיני פירות, כי התאריך הוא ט"ו בשבט. יוצא אם כן שבית שמאי סוברים שבאחד בשבט ר"ה לאילן, הקפידו לאכול רק פרי אחד? לא מסתבר. אפשר לאכול גם יותר מפרי אחד. והיות שהלכה כמו בית

פניני הפרשה

פנה מרן הגרא"מ שך זצ"ל לבחור שהלך עמו ושאלו: "למה בחלק הכביש ששייך לרמת גן נוסעים רכבים, ואילו בחלק ששייך לבני ברק לא נוסעים רכבים?"

הבחור ענה לו, כפשוטו: "כאן זה בני ברק, ובבני ברק לא נוסעים רכבים בשבת, ואילו בהמשך הכביש זה רמת גן ושם נוסעים בשבת". אמר לו הרב שך: "לא זוהי התשובה. התשובה האמיתית היא, כי כח שמירת השבת של תושבי בני ברק משפיע עד כאן, ולכן עד כאן לא נוסעים רכבים. ואילו היה חיזוק יותר גדול בשמירת השבת אצל תושבי בני ברק, הכח של שמירת השבת שלהם היה משפיע יותר, שגם בהמשך הכביש לא היו נוסעים רכבים..."

זכור את יום השבת לקדשו (שמות כ ה)
סיפר הגר"ב צ' פלמן זצ"ל:

באחת השבתות הלך מרן הגרא"מ שך זצ"ל בגבול בין בני ברק לרמת גן, וראה שבחצי הכביש ששייך לבני ברק לא נוסעים רכבים בשבת, ואילו בחציו השני של הכביש השייך לרמת גן נוסעים רכבים בשבת. פנה הרב שך לבחור שהלך עמו ושאלו: "למה בחלק הזה של הכביש נוסעים רכבים, ובחלק הזה לא נוסעים?"

עניינא דיומא - ט"ו בשבט

האם מאכל קודם למשקה לענן ברכה?

מכן יברך על האכילה, כיון שהריח מורגש מיד כשמחזיק את המאכל בידו, בטרם בא אל פיו. ויש שכתב שרשאי לברך על האכילה תחילה, ולא יכוון ליהנות מהריח עד שיטעם מהמאכל, ולאחר שיטעם יברך על הריח ויריח. [משנ"ב ריא, לה; ביאורים ומוספים דרשו, 33 ו-34]

מאכל ומשקה שברכתם שווה - יש אומרים שניתן להקדים לברכה איזה מהם שירצה; ויש אומרים שצריך להקדים את המאכל לברכה. אך אף לדעתם, אם המשקה חביב עליו יותר מהמאכל, יש להקדים את המשקה. ברכת מאכל ומשקה קודמת לברכת הריח, כיון שבאכילה ושתייה נכנס דבר ממשי לגוף, מה שאין כן בריח. אולם, האוכל פרי שיש לו ריח טוב, אשר מברכים עליו "הנותן ריח טוב בפירות" - יברך תחילה על הריח ויריח, ולאחר

"המפתח לכל הסגולות שבמנהג אכילת הפירות נעוץ בכך שהאכילה והברכות יהיו כהלכה... יהודי שלומד הלכה כסדר יכול לנצל את ט"ו בשבט לחיזוק בני הבית בענייני ברכות"

"יומו של יהודי המקפיד על לימוד הלכה מקבל צורה אחרת לגמרי, וכאשר מגיעים לט"ו בשבט הדבר ניכר במיוחד" | שיחה מיוחדת לרגל חג האילנות עם הגאון רבי יצחק לוקסנבורג שליט"א רב שכונת 'נאות שמחה' במודיעין עילית ומגיד שיעור ב'דף היומי בהלכה' של 'דרשו'

"גם ילדים קטנים יכולים לקלוט כללים הלכתיים בסיסיים כדוגמת 'מג'ע א"ש' – המציין את סדר הקדימה בברכות לפי: מזונות, גפן, עץ, אדמה, שהכל את החשיבות של מין שבעה, ושל 'חביב' ו'שלם'. גם אם עדיין אינם מסוגלים לרדת לכל הדקויות והפרטים, חשוב להקנות להם את ידיעת המושגים הללו. חשוב גם להרחיב מעבר לפן ההלכה, במשמעות של הברכה וחשיבותה ובפעולה הרוחנית שלה", מוסיף הגר"י שליט"א. "ידועים דברי הירושלמי (קידושין ד, יב) שעתידי אדם לתת את הדין על כל שראתה עינו ולא אכל, ורבי אלעזר חשש לכך והיה נוטל מעות ורוכש בהם מכל מאכל שהוא פעם אחת בשנה. כל הבריאה מספרת את שבחו של הבורא ית', כל הנברא בשמי ולכבודי יצרתיו. כל פרי, כל מאכל, מגלם עוד פלא של הבריאה, ועל הכל צריך לשבח. זו זכות לשבח. ובט"ו בשבט, ששפע כה רב ומגוון נמצא על השולחן, זו אכן הזדמנות מצוינת לכך.

"ללא ספק", מסיים הגר"י שליט"א את דבריו, "יהודים שמקפידים ללמוד הלכה כסדר, כדוגמת כל אותם אלפים שלומדים מדי יום את ה'דף היומי בהלכה' – יכולים לצקת תוכן רוחני מרומם ליום הזה ולמנהגיו, ומי ייתן ורבים יראו וכן יעשו בעקבותיהם".

בידרשו מזכירים לציבור הרחב כי בימים אלו הושקה בקו התוכן של 'דרשו' שלוחה חדשה מיוחדת לענייני ט"ו בשבט. בחיגו למספר 4992* (או: 0772222666), ובכניסה לשלוחה 15, תוכלו לבחור בין שמיעת דרשות והרצאות בענייני ט"ו בשבט מפי הרב שלמה לוינשטיין או הרב מנחם שטיין; שיעורים במשנה ברורה בסעיפים הנוגעים לדיני קדימה בברכות, ברכת שהחינו, ושאר דיני ברכת הפירות מפי הגאון רבי אריה זילברשטיין שליט"א; שיעורים בהלכות הנוגעות לט"ו בשבט (שלא ע"פ סדר המשנה ברורה) מפי הגאון רבי משה ידלר שליט"א; שיעורים בהלכות בדיקת תולעים בפירות מפי הרה"ג רבי משה ויא שליט"א.

"יומו של יהודי המקפיד על לימוד הלכה תמידין כסדרן, מקבל צורה אחרת לגמרי" – אומר הגאון רבי יצחק לוקסנבורג שליט"א, רב שכונת נאות שמחה במודיעין עילית, בשיחה מיוחדת ל'דרשו' לרגל ט"ו בשבט. "אצל יהודי שכזה, גם יום רגיל של חולין הופך למרומם יותר ומקודש יותר. וכאשר מגיעים לט"ו בשבט, הדבר בולט שבעתיים.

"ישנם כאלו שאצלם מנהג אכילת הפירות בט"ו בשבט הוא בגדר 'פולקלור', טקס משפחתי חביב, שמתבטא בעיקר באכילה, בהנאת הגוף. אבל אצל יהודי של הלכה המעמד הזה מקבל פנים אחרות", אומר הגר"י שליט"א, המוסר בעצמו מדי יום שיעור ב'דף היומי בהלכה' לפני קבוצת לומדים.

"רבים נוהגים לומר תפילות מיוחדות בעת אכילת הפירות; יש שנוהגים ללמוד סדר מסוים של משניות וזוהר, או לומר את ט"ו מזמורי שיר המעלות בתהילים, ואלו מנהגים חשובים מאוד, הן מצד עצמם והן בשל כך שהם יוצקים תוכן מרומם יותר לשולחן ט"ו בשבט. אמנם צריך להוסיף, כי המפתח לכל הסגולות והמעלות הרוחניות שבמנהג אכילת הפירות נעוץ דבר ראשון בכך שהאכילה תהיה כראוי לפי ההלכה, שהברכות ייאמרו בכוונה, כל מאכל בברכתו הראויה וכפי הסדר. הקיום המעשי של המצווה על פי פרטיה ודקדוקיה, הוא תמיד הבסיס הראשוני וההכרחי, והתנאי לכל הסגולות הרוחניות הנוספות שיש במצווה. "יהודי שלומד ויודע הלכה, יכול גם לנצל את שולחן ט"ו בשבט כדי לחזק את בני הבית בענייני ברכות, כבונות הברכות. ללמד את הילדים דינים שהם עדיין אינם יודעים. בימינו יש שפע ב"ה, רבים נוהגים לשים על השולחן מינים רבים של פירות, החל משבעת המינים ועד פירות נדירים ביותר שלא נראים במשך כל השנה בחנויות. ביניהם פירות שברכתם משתנה מ'העץ' ל'אדמה' ואפילו 'שהכל'. בט"ו בשבט ישנה הזדמנות להתעמק בצוותא בכל זה – כמובן, מי שאכן יודע את הדינים וההלכות, וביכולתו ללמד לבני ביתו ולהרחיב את ידיעותיהם.

פניני הפרשה

לאחר הסתלקותו למרומים של מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, נכנסתי באחד הימים למעונו לדרוש בשלום רעייתו האלמנה הרבנית, וביקשתי לשמע מפיה הנהגה או מעשה רב

"כי הם חיינו ואורך ימינו" – מאוצרו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א על החיות שמעניקה התורה הקדושה ללומדיה

אך לאחר שתיקה קצרה, נענתה ואמרה לי: "דבר אחד אוכל לספר לך – בתקופה האחרונה, כשכבר היה חלש ותשוש, כשחזר הביתה מלימודו או ממסירת שיעור – היה חוזר חי! נעור! רענן!..." ואכן, בעינינו ראינו זאת, בחודש אדר תשע"ד, שנה וחודש ימים לפני הסתלקותו. נכנסתי בצהרי היום להיכל ישיבת 'חכמי לובלין' ולנגד עיני נגלה מחזה מרהיב, כיצד הרב וואזנר, ראש הישיבה הישיש למעלה מגיל מאה, יושב עם כמה אברכים שלמדו אצלו הוראה, ומסביר להם בטוב טעם ודעת ובבהירות נפלאה כדרכו בקדש את סוגית 'כל קבוע כמחצה על מחצה דמי'. עמדתי והתבוננתי במראה נורא ההוד, כשניכר היה בעליל כיצד הוא שואב את כל החיות שלו אך ורק מהתורה הקדושה! עבורי היה זה ספר מוסר חי. 'אשרי עין ראתה זאת!'

(מתוך 'אוצרותיהם אמלא'; המאמר המלא ב'לקראת שבת' שיו"ל ביום ה')

לאחר הסתלקותו למרומים של מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל 'שבט הלוי', נכנסתי באחד הימים למעונו הקדוש בשכונת 'זכרון מאיר' בבני ברק, לדרוש בשלום רעייתו האלמנה הרבנית עליה השלום, שהיתה בת גדולים ואשת גדולים – אחותו של הגאון הקדוש רבי אברהם יצחק קאהן זצ"ל מתולדות אהרן, ובזוג ראשון אשת הגאון רבי שמריהו דויטש זצ"ל, מרבני פתח תקוה. ביקשתי להחכים ממנה ולשמע מפיה עובדה מעניינת, הנהגה או מעשה רב מדמותו רבת ההוד של בעלה הגדול, עטרת תפארת ישראל.

הרבנית, שהיתה אשת חבר משכילה ומיוחדת במעלותיה, השיבה לי בהתחלה בתשובה אופיינית: "מה אני, תלמיד חכם? הרי בשביל להגדיר תלמיד חכם צריכים להיות לבד תלמיד חכם..."

"מה כבר אוכל לספר לך עליו?", הוסיפה, "שהוא אהב ללמד? שהוא אהב את הישיבה ואת תלמידיו? וכי יש מישהו שאינו יודע זאת?"

"לפתע סובב הרבי את פניו אלי, הלם בי באגרוף ידו הקדושה ואמר לי: 'גם אתה פה?! עליך אינני דואג, שהרי אמרו חז"ל 'כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ'..."

"לפתע סובב הרבי את פניו אלי, הלם בי באגרוף ידו הק' ואמר לי: 'גם אתה פה?! עליך אינני דואג, שהרי אמרו חז"ל 'כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ'..."

"כל אימת שאותו מעמד עולה בזכרוני", סיים הגר"ש אונגאר זצ"ל, "אני מרגיש את מכת האגרוף שקבלתי אז מידי הק'".

(רשומים בשמך)

כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות (אבות ג ה) סיפר הגה"צ רבי יצחק שלמה אונגאר זצ"ל גאב"ד חוג חתם סופר בני ברק: "קודם פרוץ המלחמה העולמית ביקשו השלטונות בהונגריה לגייס את כל הבחורים לצבא, וגזירת הגיוס חלה גם על תלמידים רבים משיבתנו הק' בפאפא. הללו פנו כמונן לרבנו הגה"ק בעל' ויגד יעקב' זי"ע כדי לקבל ברכת צדיק להינצל מיד הרשעים ולהשתמט מחובת הגיוס. גם אני הייתי ביניהם, ובאותו מעמד עמדתי מאחורי הרבי זי"ע.

אם חברו התחיל לצער בדברים – מותר לו לענות?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר חפץ חיים

דוגמה לכך מדברי החפץ חיים' לקמן, כגון שלא אומר לו בפירוש את דברי הלעג וההיתול, כי אז חברו ישיב לו בכפל כפליים, וגם לא יחשב על ידי זה לחכם בין השומעים, ולכן מתחכם ואומר דבריו בלשון ערמה, כדי שלא תובן כוונתו רק אחר ההתבוננות, כדי שחברו יישאר בביזיון וכלימה כי לא יוכל להשיב, וכאשר יתפרסם הדבר יוסכם על ידי זה לחכם בעיני כל... על גודל חומרת עוון אונאת דברים מביאים ב'ביאורים ומוספים' מה שאמרו חז"ל שגדולה אונאת דברים מאונאת ממון, שנאמר בה 'ויראת מאלקיך' ולא נאמר כן באונאת ממון. ועוד אמרו חז"ל (בבא מציעא) שכל השערים של תפילה ננעלים חוץ משערי אונאה, שהצווק על אונאת דברים אין השער ננעל בפניו, וביאר הח"ח לקמן שאינו ננעל להיפרע מן המאנה, כדברי רש"י (שם), משום שהוא צער הלב וקרוב להוריד דמעות.

ומה הדין אם חברו התחיל לצער בדברים, האם מותר לו לענות? – כתב החפץ חיים' לעיל שבשעה שמחרפו לכולי עלמא מותר לענות, כי בשעת מעשה אי אפשר בטבע האדם להיות כאבן שאין לה הופכין, ורק מצד מצווה ומידה טובה בעלמא, למי שבירכו ה' במידות קדושות, לא יענה ויהיה מן הנעלבים ואינם עולבים. ושלא בשעת מעשה, כתב שיש בזה מחלוקת בין הראשונים האם מותר לנקום בו ולצערו בחזרה, וספק דאורייתא לחומרא. ולבזותו בפני אחרים כתב שלכולי עלמא אסור.

בהמשך דברי החפץ חיים' בפתיחה (לאווין – סעיפים יב-יג) אנו למדים על עוד איסורים הכרוכים בלשון הרע:

(א) מחלוקת: אם הוא מחזיק במחלוקת על ידי סיפורו, עובר על לאו ז"לא יהיה כקורח וכעדתו". אגב עניין המחלוקת, מביאים בביאורים ומוספים של 'דרשו' מה שכתב בספר חמרא וחיי, כי גם הצד הצודק במחלוקת, אם ביכולתו להשבית את המחלוקת ואינו עושה כן, נכנס בגדר "מחזיק במחלוקת".

עוד הביאו שם מה שכתב בקונטרס 'מרגניתא טבא' להג"ר יהונתן וואלינער (הביאו הח"ח בסוף 'אהבת חסד'), כיצד ינהג מי שיש נגדו מחלוקת: "...ויכניע עצמו נגד החולקים עליו, ויבקש שלום מהם, ולא יהיה שונא אותם, וידע כי כל זה עונש מה' על עוונותיו, וכנגד זה יש קליפות הרודפים אותו, ויפשפש מאוד במעשיו, כי כשיתקן מעשיו יסורו החולקים עליו וכו'. ואף בלב יזהר מאוד מלשנוא אותם, ויזהר שלא לדבר לשון הרע עליהם, ולא ירע להם בשום דבר. אדרבה, יעשה להם טובה בכל מה שיוכל, ויבקש רחמים מה' שיטיב לו וישמע תפילתו".

(ב) אונאת דברים: "לפי מה שרגילים הרבה פעמים לבזות לחברו במעשיו הראשונים, או בפגם משפחה, או במיעוט חכמתו בתורה או במלאכתו, כל איש לפי עניונו, דברים אשר יכעיסוהו ויבהילוהו ולא יוכל להעזר מהם" – דהיינו, דברים שאין לו מה להשיב עליהם ולסתור אותם. בביאורים ומוספים' מביאים

כל זמן שאדם לומד עניני לשון הרע מתוך ספרי מוסר בלבד, הרי בפועל הוא מדמה בנפשו שמדובר בענין מוסרי בעלמא ולא באיסורים המורים...

מתוך לימוד המוסר היומי בספרי החפץ חיים:

אשר אף מחפשים עילות לעורר עליו את מידת הדין, ויתרה משנאה זו – הוא שְנוי על מלך מלכי המלכים הקב"ה, עד שנקרא 'תועבת נפשו', רחמנא ליצלו, ונחשב לחמור ביותר מבין שבעת הדברים הנקראים 'תועבת נפשו' של הקב"ה. ונוסף על כל זה, עצם ריבוי הדברים מלמד על חומרת איסורי הדיבור. ופעמים רבות, סיפור לשון הרע ועוונות אחרים התלויים בדיבור, נובעים מרצון האדם שלא להחשב לכסיל ולבער, או מחפצו להראות את חכמתו היתרה; ולו יתבונן קמעה – הלוא מוטב לו להחשב לשוטה כל ימי חייו, ולהיות חביב ונחמד לפני השי"ת, ולא להיות תועבת נפשו של הקב"ה אף לשעה קלה!

[כבוד שמים, פתיחה]

"לקיום המצוות התלויות בדיבור והשמירה מפני איסורי הדיבור, לא ניתן להגיע אלא על ידי לימוד הלכותיהם מתוך ספרי הלכה דווקא! – כלימוד הלכות אחרות, הלכות תפילה והלכות שבת, הלכות בשר בחלב והלכות השבת אבידה. וכל זמן שאדם לומד עניני לשון הרע מתוך ספרי מוסר בלבד, הרי בפועל הוא מדמה בנפשו שמדובר בענין מוסרי בעלמא ולא באיסורים חמורים שבין אדם למקום ושבין אדם לחבירו.

ובאמת, יש בתורה אזהרות, עונשים, מעשים ופרשיות רבים מאד בעניני הדיבור, יותר מבשאר ההלכות. ובהם מבוארים פרטי האיסורים – מה מותר לדבר ומה אסור לדבר, וכן מבואר בהם, על פי פירושי חכמינו ז"ל, גודל עונשו של המספר לשון הרע, בעולם הזה ובעולם הבא, ושהוא שְנוי על המלאכים,

אמא נכנסה לאבא ואמרה לו: "בחור אחד שנפשו חשקה בתורה רוצה ללמוד עמך". אבא הורה להכניסו, תהה על קנקנו דקה או שתיים והשיב בחיוב

הרבנית ר. צביון בסיפורים מופלאים על סבה מרן הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצוק"ל, הסטייפלער

אֲשֶׁר דָּבַר ה' נְעִשָׂה (שמות יט, ח)

ישראל הבין כי זוהי קושיה במסכת הנלמדת בישיבה, אולם כשהציג הרב שך את הקושיה בפני סבא, התברר לישראל כי הקושיה היא במסכת שונה לגמרי, ואין כל קשר בינה לבין השיעורים הנמסרים בישיבה. כל טרדתו של הרב שך נבעה מדבקותו בתורה, והיא זו שהפריעה לו להתרכז בעניינים אחרים... סופו של מעשה, שסבא הראה לרב שך כי החזון איש כבר עוסק בקושיה זו ומיישב אותה. הרב שך שמח מאד והודה לסבא מעומק לבו על שסייע לו במצוקתו והחזיר אותו לשלוותו!

אגב, בהמשך שלח הרב שך בידיו של ישראל את ספרי האיבי עזרי, דורון

לאבא, וביקשו לומר לו כי הוא חפץ לקבל את הערותיו על הספר.

תורה ורק תורה

בכל עת ובכל שעה ראינו את סבא לומד – זה מה שעשה בכל שעות היממה. לפעמים עסק בתורה מתוך ייסורים גדולים. גם כשהיה חולה וגופו להט מחום, לא פסק מלימודיו. "אמנם קשה לי ללמוד", אמר, "אך קשה לי יותר שלא ללמוד... לו הייתי לומד רק כשנוח לי, הייתי נותר עם הארץ גמור". פעם אף התבטא: "העיניו הגדול ביותר שיש לי בתשעה באב הוא שלא ללמוד..."

סבא הסטייפלר היה חרד מביטול תורה ולו לרגע קט. גם בלילות שבת, כששרר חושך בבית, היה יושב ומשנן משניות בעל-פה. מימי בחרותו ועד סוף ימיו לא היתה שנתו מסודרת – הוא היה לומד ולומד, עד שנפל בעייפותו על מיטתו או על הסטנדר. מחזה שכיח היה לראותו מתנמנם על כסאו כשפיו ממלמל משניות. לעיתים היו מוצאים אותו בבוקר השכם, כשהוא עדיין שקוע בתלמודו; הוא למד ולמד עד אשר הגיע זמן קריאת שמע של שחרית... כבר בשנות בחרותו בנובהרדוק יצא שמו בכל עולם הישיבות כמי שלומד בהתמדה דברים של שלושים שעות רצופות!

בספרו 'תולדות יעקב' מצטט אחי רבי אברהם ישעיהו את סבא: "יש הסוברים שאפשר להשיג השגות גבוהות בכל מיני אמצעים ודרכים, ואינם יודעים כי עיקר גדלותו ורוממותו של האדם בא לו אך ורק על ידי לימוד התורה".

אכן, על ידי לימוד התורה בעמל ובמסירות נפש מוחלטת בכל מצב וללא כל תנאי, התעלה סבא התגדל והתרומם, וזכה לכל המעלות של העוסק בתורה לשמה. לנערי בר-מצוה שבאו להתברך מפיו היה עורך חישוב, כי יכולים הם להתמיד וללמוד מדי יום במשך שתיים עשרה שעות (שמונה שעות לשינה, שעתיים לתפילה, שעתיים לאכילה ולשאר צרכים, והיתר ללימוד). הוא אף נהג להזהיר את בני התשחורת, כי אם ילמדו רק שמונה שעות ביממה, ויבטלו ארבע שעות, או-אז תגרום הבטלה להפסד של כל תורתם, חלילה, בבחינת 'אם תעזבני יום – יומיים אעזבך'.

עם זאת, הסביר פעם לאחר משואליו, כי על ידי לימוד יומי בן 12 שעות יכול אדם להיחשב 'תלמיד חכם', אך ודאי שאין די בזה כדי להיות 'גדול' באמת... אכן, מי כסבא יכול לומר כן!

(מתוך הספר 'בית אמי')

ידידיו הקרובים של אבא, הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, או אלו שלמדו עמו בחברותא, היו מוכרים לסבא ה"סטייפלער", וזכו להתקרב אליו בעקבות הקשר ההדוק שהיה בין אבא לסבא. אחד מהם הוא רבי ישראל יפת. הוא היה בחור צעיר בישיבת פוניבז', כשדפק ביום בהיר אחד על דלת ביתנו ואמר לאמא בפטוטה: "נפשי חשקה בתורה, רוצה אני ללמוד עם הרב בחברותא". אמא נכנסה לאבא ואמרה לו: "בחור אחד שנפשו חשקה בתורה רוצה ללמוד עמך". אבא הורה להכניסו, תהה על קנקנו דקה או שתיים והשיב בחיוב. מאז למדו יום-יום במשך כשמונה שנים רצופות... (שנים רבות לאחר מכן, כשהיתה רעייתו מבקרת אצל אמא, ביקשה אמא ליהנות אותה, ועל כן היתה קוראת לעומתה, כמשחזרת את הפגישה הראשונה: 'נפשו חשקה בתורה... נפשו חשקה בתורה...')

בסיום הלימוד היומי המשותף היה אבא יוצא אל הכולל. בדרך היה נכנס לבקר את סבא רבי יעקב ישראל, כשהבחור ישראל יפת מתלווה אליו. כך זכה ישראל לחיבה מיוחדת מצד סבא.

פעם ביקש חברו של ישראל יפת לרכוש את כל ספרי 'קהילות יעקב' שחיבר סבא. סבא היה נמנע מלמכור סטים שלמים, כדי שלא ישכבו הספרים בארון, אלא היה מוכר רק את הכרך על המסכת בה עסק הקונה באותו זמן. אותו חבר ביקש מישראל שיפעיל בעבורו 'פרוטקציה' אצל סבא כדי שימכור לו סט שלם. ואכן הדבר עלה בידו...

באותה שעה לא היה הסכום הדרוש בידיו של הבחור, וישראל יפת כתב בעבורו שטר ערבות לפירעון החוב ומסרו לסבא. אחר כחודשיים הגיע הבחור ושילם את חובו, אולם סבא שכח להחזיר את השטר, ולישראל לא היה נעים לבקש... כעבור מספר ימים, בשעה שאבא וישראל למדו את לימודם הקבוע, נשמעו לפתע נקישות מקלו של סבא, המטפס בכבדות במעלה המדרגות לביתנו. הוא התנשם והתנשף עקב מאמץ ההליכה, הושיט לישראל את השטר ושח לו בצער רב: "אוי ואבוי! הלוא אסור להשהות שטר פרוע בבית! אוי לי שעברתי על איסור זה!"

מצוקתו של הרב שך

רבי ישראל יפת זוכר סיפור מעניין אחד שלימד אותו עד היכן מגעת דבקותו של הרב שך זצ"ל בתורה:

כשנולד אחי הצעיר רבי יצחק שאול, ביקש אבא מהרב שך שישמש כסנדק בברית. ביום הברית ביקש אבא מישראל כי יביא את הרב שך במונית אל ביתו של סבא, שם עתידה השמחה להיערך. הרב שך מיאן לנסוע במונית, והלך עם ישראל ברגל לביתו של סבא. (רבי ישראל העיד כיצד יצא סבא הסטייפלר לקראת הרב שך, וקיבל את פניו כשהוא 'מכריח' אותו להיכנס ראשון...)

מאחר שהקדים להגיע, ישב הרב שך ושוחח עם סבא בדברי תורה. הוא סיפר לסבא כי כבר מספר שבועות הוא טרוד בקושיה עצומה, ומפני כך הוא מתקשה במסירת השיעורים בישיבה.